

Una de les cases de Rotthier. Segons ell, cada lloc ha de tenir una arquitectura pròpia.

L'antídot contra l'amnèsia

El canvi de Philippe Rotthier quan arribà a Eivissa va ser total, d'executiu agressiu, treballant en un taller d'arquitectura que feia cases per al Congo belga, edificis per a bancs i camps de golf amb xalets de luxe, a una vida en contacte amb la natura i treballant de picapedrer. Des de llavors és el màxim defensor de l'arquitectura tradicional eivissenca, tant des de la seva Fundació com des del TEHP (Taller d'Estudis de l'Hàbitat Pitiús), i totes les seves obres són una lectura renovada d'aquesta tradició.

—Com es va produir aquest canvi en la seva vida?

—Per la gent de la meua generació el canvi va ser l'any 68. El 64 havia acabat la carrera i ja treballava. El 68 va significar el final, de cop i volta, de les utopies del progrés. I també de l'arquitectura moderna... Va ser un despertar a una altra realitat, començà la consciència de l'ecologia, abans era una paraula desconeguda.

—Instal·lat a Eivissa, comprà una casa i la transformà completament...

—Sí, una part amb els meus amics i amb les meves mans. Va ser canviar de la cosa abstracta i teòrica a la real, amb el pes de la

Philippe Rotthier, arquitecte nascut a Brussel·les, arribà a Eivissa com a turista a finals dels anys 60. Des d'aleshores viu a aquesta illa, on s'ha convertit en el gran defensor de l'arquitectura tradicional eivissenca.

pedra, els colps, la pols... Al principi els resultats foren ben dolents... Però va ser tota una experiència, va significar l'encontre amb la tradició. I això era nou per a nosaltres, perquè a les escoles d'arquitectura no parlen mai de tradició, parlen de formigó i de Le Corbusier, però no ho fan mai de l'arquitectura popular i de la tradició. Ara la noció d'història té més importància que abans.

—Així va entrar en contacte amb l'arquitectura eivissenca, fent la seva casa?

—Sí, però de vacances ja l'havia descoberta, va ser un colp veure una arquitectura tan simple i tan bella... Va ser un *coup de coeur*, un enamorament a primera vista. Una arquitectura fantàstica, tan simple i tan... dels orígens.

—I quan començà a fer cases per a l'altra gent?

—Va ser més tard, vaig començar amb les de la meua família, reformar i canviar... Va ser llavors, l'any 86, quan organitzàrem un taller per a joves estudiants d'arquitectura de Brussel·les, per a conèixer l'hàbitat eivissenc, és una assignatura més dins el programa del curs.

—També va crear la Fondation pour l'Ar-

chitecture Philippe Rotthier, amb quina idea ho va fer?

—A Eivissa les coses havien començat a canviar els anys 80, arribà la construcció industrial, la maquinària, el turisme de masses... La vida amagada i perduda de l'illa va acabar, era la fi d'una altra utopia. Eivissa es va convertir en el tub d'escapament d'Europa, per a protegir la meua vida aquí s'havia d'afavorir un canvi a les ciutats europees. La meua idea era divulgar les idees més tradicionals de la manera de viure en una ciutat europea de sempre.

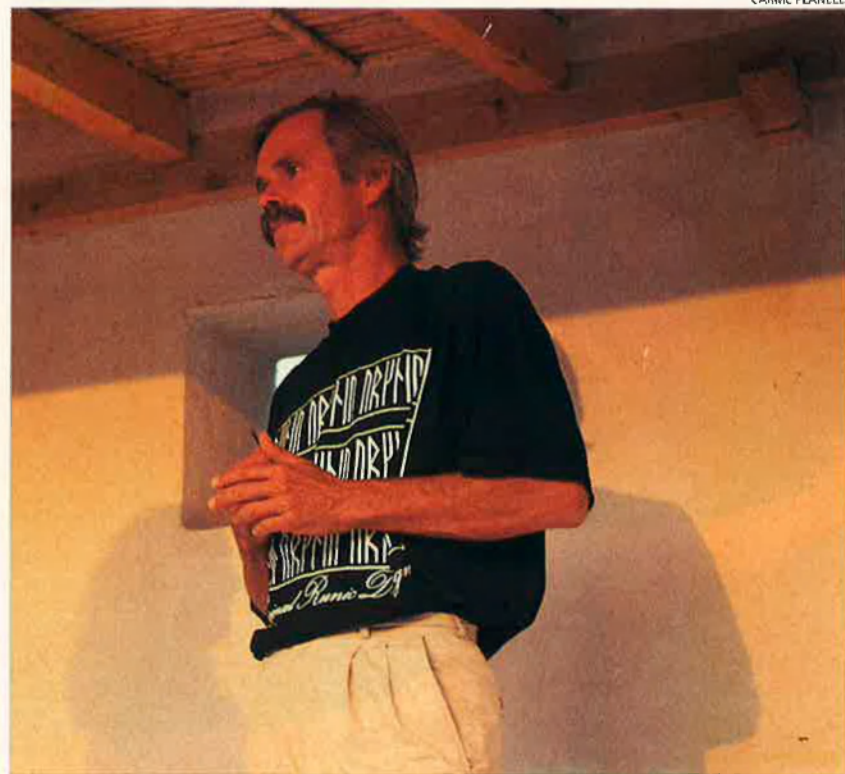
—Podríem dir que la Fondation vol educar els "urbanícoles" i humanitzar les ciutats?

—A Brussel·les, en relació amb altres ciutats, hi ha un moviment de resposta a la massificació, al progrés cec... Els habitants de les ciutats prenen moltes píndoles per al mal de cap, l'estrès, l'insomni... S'ha de canviar de rumb l'evolució de la ciutat. És una batalla per recuperar la idea de convivència a la barriada, amb una plaça, el carrer, eliminant la divisió de la zona dormitori-zona de treball.

—Què fa la Fondation per aconseguir-ho?

—Organitzam conferències, exposicions, publicam llibres, és, sobretot, un centre de debat i discussió per als qui fan arquitectura per a la gent, cases per viure-hi. Cada any es concedeix un premi als arquitectes que treballen per recuperar la qualitat de la ciutat i conservar l'arquitectura vernada, diferent en cada país, però que sempre té com a base la

CARME PLANELLAS

CARME PLANELLAS

Philippe Rotthier no ha fet mai cases per a turistes. Els seus projectes volen recuperar la casa pagesa de l'interior d'Eivissa.

mateixa idea: treballar en i amb l'entorn, el *genius loci*.

—Ha dit que s'enamorà de l'arquitectura eivissenca, com ho va fer per captar-ne l'essència?

—Visitar les cases, parlar amb els amos, preguntar per què es feia així i no així.

—Va trobar les respostes que buscava?

—No, perquè hi ha molts de detalls de relació simbòlica que ja s'han perdut. Hi ha coses que hem sabut a través dels llibres d'antropologia i de les antigues civilitzacions. La casa eivissenca és molt arcaica, té l'essencial: és l'abric que protegeix dels elements i, a la vegada, refugi de la ment. Té una dimensió espiritual, que es troba en la seva relació harmònica i les seves proporcions, la distribució i la tipologia, és una casa temple. Aquesta noció s'ha perdut en el món modern, ara es fan cases per a gent que ha perdut el nord. Les cases eivissenques —sempre orientades cap el sud— et marcaven el nord, sabies el lloc que ocupaves al món... En un apartament de ciutat no saps on ets.

—Com féreu conèixer tot això als eivissencs?

—L'any 1984 apareix *Le palais paysan* (traduït al català l'any 1991), que és un resum d'aquest treball d'investigació. Pensàvem que si la gent d'aquí no el llegia, no el comprenia, no serviria de res. Així sorgeix la idea de formar un grup per a continuar la investigació. Ens ajuntàrem joves eivissencs, intel·lectuals d'aquí i de fora, un grup d'amics que portaren els seus amics i així neix el Taller d'Estudis

Un altre dels treballs de l'arquitecte. Des de la Fundació Rotthier treballa per donar a conèixer una Eivissa on paisatge i arquitectura són una mateixa cosa.

CARME PLANELLS

de l'Hàbitat Pitiús (TEHP), associació cultural que treballa en tots els àmbits de la cultura eivissenca, arquitectura, entorn, llengua, tradicions i costums.

—Com foren els principis, com us donàreu a conèixer?

—Començarem treballant, perquè sempre és millor presentar-te amb una feina ja feta. D'altra banda és una feina molt interessant, tenim una casa que és pura arqueologia, de l'antiguitat, que no ha canviat gaire des dels púnics fins ara i que és, també, la casa del futur, perquè és una casa ecològica.

Cada lloc, cada país ha de tenir una arquitectura pròpia, d'acord amb el clima, les condicions naturals i de vida...

—Quins avantatges té aquesta casa tradicional en comparança amb la casa... com li podríem dir?

—Industrial.

—Sí, amb la casa industrial?

—Quan fas el balanç del preu de fer-te una casa tradicional amb materials naturals enfront d'una casa industrial, amb tots els materials que vénen de fora, el balanç ecològic i de l'economia real és favorable a la casa tradicional.

Has de mirar les coses amb un angle més ampli: per dur el material per a fer una casa típica el vaixell és gros, el port s'ha d'ampliar, les carreteres s'eixamplen... Hi ha litres de petroli darrere de cada bloc que dus.

—Però les cases que has fet han estat sempre per a estrangers...

—Bé, jo mai no he treballat per a turistes

Rotthier s'ha convertit en un eivissenc més. El contacte amb l'illa va canviar les seves concepcions professionals.

fent xalets arran de la mar, normalment és gent que viu aquí tot l'any o una bona part, i és sempre a l'interior de l'illa. La majoria han estat estrangers, però ara les coses canvien, hi ha més joves eivissencs que volen recuperar l'hàbitat, la casa pagesa que està un poc en perill de mort. Aquesta generació s'ha trobat que els pares feren reformes a les velles cases amb formigó, ciment, rajoles... Era un influència més del turisme, el que venia de fora era millor que el que hi havia. Sentien vergonya de ser pagesos, això ha passat a tot el món rural: un desprestigi del camperol.

Ara el joves volen recuperar l'aspecte i l'ànima de la casa dels majors i al mateix temps fer un pas endavant, televisió, electrodomèstics... M'agrada perquè és arcaic i modern alhora, és la tradició viva, la mateixa història amb un capítol nou. Es pot dur una vida actual dins una casa tradicional.

—Però no és un moda passatgera, aquesta febre per recuperar les nostres arrels?

—És molt important tenir memòria, si no tens memòria ets amnèsic. L'home no ha canviat interiorment, crec, per això, que és important viure en una casa on coneguis el teu nord, les coses essencials són essencials per sempre.

—I que li semblen les urbanitzacions "estil eivissenc" que proliferen a la costa mediterrània?

—Arquitectura Kodak.

—...?

—Sí, clic-clac i tens la postal.

—És una mena d'exportació de l'arquitectura.

—Podríem fer la comparació amb el menjar, aquest menjar *fast-food* de l'hamburguesa i la Coca-cola que trobes a tot el món i devora els plats tradicionals amb els productes de l'època i del país.

—Cada estiu ve molta gent a Eivissa atreta pel reclam de la platja i la marxa, alguns, pocs, se n'adonen del que hi ha de diferent, de vertader, d'altres no saben ni on han estat. Què es podria fer per a mostrar-los la vertadera Eivissa?

—El TEHP i la Fondation treballen per donar a conèixer aquesta Eivissa on paisatge i arquitectura són quasi la mateixa cosa. Però també falta un museu etnològic on es vegi la manera de viure, el treball al camp... no només la casa i les vitrines plenes d'objectes que no se sap per què servien.

Un ecomuseu per a la conservació i la transmissió de la memòria, així es dona un pas cap al futur en la tradició. La tradició és un munt d'experiències, de feines, tu hi pots afegir alguna cosa nova. És com una llengua, sempre canviant, inventes paraules noves, però és la mateixa llengua. **Carme Planells**